

**ANNE, BABA VE ÇOCUK İLİŞKİSİ İLE
3-6 YAŞ ÇOCUKLARIN İNTERNET KULLANIMI ARASINDAKİ İLİŞKİ**
*THE RELATIONSHIP BETWEEN MOTHER, FATHER AND CHILD AND THE
RELATIONSHIP BETWEEN THE INTERNET USE OF 3-6 YEARS OLD
CHILDREN*

**Gamze DİNÇER¹, Leyla AKAR¹, Ömer GÖLBAŞI¹, Funda TOSUN
GÜLEROĞLU²**

*1 Çocuk Gelişimci, Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Yozgat
2 Dr.Öğr.Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, , Yozgat*

Özet

Bu araştırma; ebeveyn-çocuk ilişkisinin 3-6 yaş arası çocukların internet kullanımı ile ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı kesitsel tipteki bu çalışma, anaokullarına kayıtlı 3-6 yaş arası öğrencilerin ebeveynleri ile yürütülmüştür. Veriler Ocak-Nisan 2022 tarihleri arasında, Bilgi Formu ve Çocuk – Ana Baba İlişki Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma 300 katılımcı ile tamamlanmıştır. Elde edilen verilerin analizi için IBM SPSS V23 programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri, Spearman's rho korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Çalışmaya katılanların %52.3'ünün üniversite ve üzeri mezunu olduğu ve %62.3'ünün gelir getiren işte çalıştığı belirlenmiştir. Çocukların %36.7'sinin 5 yaşında olduğu, %53.7'sinin internete akıllı telefon ile bağlandığı ve %78.3 'ünde internete bağlanırken internet güvenlik uygulaması kullanılmadığı tespit edilmiştir. İnternet güvenlik uygulaması kullanma durumuna göre olumlu ilişki alt boyutu puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). İnternet kullanım süresi ile toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r=0.196$; $p=0.001$) Çocukların internet kullanmaya başlama yaşı düştükçe ve çocuğun internette geçirdiği süre arttıkça daha fazla ebeveyn çocuk çatışması ve olumsuz ebeveyn çocuk ilişkisi yaşanmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitimciler tarafından ebeveynlere yönelik çocuklarda güvenli internet kullanımı ve aile içi ilişkilerin çocuk gelişimine etkileri konularında rutin eğitimler verilebilir. Bu sayede olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi desteklenirken, internetin çocuklar üzerindeki zararlı etkilerinin de azalması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, okul öncesi, internet, ebeveyn, ilişki

Abstract

This study was conducted to determine the relationship between the child-parent relationship and the internet use of 3-6 years old children. This descriptive study was conducted with the parents of students aged 3-6 years enrolled in kindergartens. The data were collected using the Information Form and the Child-Parent Relationship Scale between January and April 2022. The study was completed with 300 participants. IBM SPSS V23 program was used to analyze the data obtained. Mann-Whitney U and Kruskal Wallis tests, and Spearman's rho correlation coefficient were used in the analysis of the data. It was determined that 52.3% of the participants were university graduates or higher, and 62.3% of them were working in income-generating jobs. It was determined that 36.7% of the children were 5 years old, 53.7% of them were connected to the internet via a smart phone, and 78.3% of them did not use an internet security application while connecting to the internet. It was determined that there was a statistically significant difference between the median scores of the positive relationship sub-dimension according to the use of internet security application ($p<0.05$). A statistically significant, positive and very weak relationship was found between the duration of internet use and the total score ($r=0.196$; $p=0.001$). As the age at which children start using the Internet decreases and the time the child spends on the Internet increases, more parent-child conflicts and negative parent-child relationships are experienced. Routine trainings can be given to parents by educators in pre-school education institutions on safe internet use in children and the effects of family relationships on child development. Parents can be provided with routine trainings on safe internet use in children and the effects of family relationships on child development by the educators in pre-school education institutions. Thus, the harmful effects of the Internet on children can be reduced while supporting the positive parent-child relationships.

Keywords: Child, preschool, internet, parent, relationship

Sorumlu Yazar: Funda TOSUN GÜLEROĞLU, Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Çocuk Gelişimi Bölümü, Yozgat **E-mail:** fun.da.84@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-6765-3346

Geliş tarihi/ Date of receipt: 04.10.2022

Kabul tarihi / Date of acceptance: 17.04.2023

GİRİŞ

Çocuk, sosyal, bedensel ve ruhsal açıdan olgunluğa ve erginliğe ulaşmayan kişi olarak tanımlanmaktadır ve çocuklar, bebeklik dönemi, ilk çocukluk dönemi, ikinci çocukluk dönemi, ergenlik dönemi şeklinde farklı büyüme ve gelişim dönemlerinden geçmektedirler (1). Erken çocukluk yılları (0-6/8 yaş) olarak nitelendirilen dönem, gelişimin tüm evreleri açısından kritik dönem olarak kabul edilmektedir. Bu dönem, yaşamın sonraki gelişim dönemlerinin temelini oluşturur ve çocuğun öğrenmesinin en yoğun olduğu, temel alışkanlıklarının, çocuğun kişiliğinin olduğu ve gelişim alanlarının (motor, bilişsel, dil, sosyal, duygusal ve fiziksel) en hızlı olduğu dönem olarak ifade edilmektedir (2,3). Bu nedenle çocuğun okul öncesi dönemdeki yaşantıları ve deneyimleri onun ileriki yaşamı için temel oluşturacaktır.

Bir çocuğun yaşamdan doyum sağlamasında en önemli etken ailedir ve ailenin çocuk üzerindeki etkileri tüm yaşamı boyunca devam etmektedir. Çocukluk yılları boyunca ebeveyn, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimi için vazgeçilmez bir kaynaktır. Çocuğun çevresiyle güvenli bir iletişim kurabilmesi için öncelikle ailesi ile çocuk arasında sağlıklı iletişimin temellerinin atılmış olması gerekmektedir ve bu nedenle aile bireylerinin tümünün birbirleriyle kurduğu açık ve dürüst bir iletişim son derece değerlidir. Aileyi oluşturan bireylerin birlikte zaman geçirmeleri ve ortak etkinliklerde bulunmaları birbirlerine bağlanmalarını ve olası problemlerini çözmelerini kolaylaştırmakta, ilişkilerini güçlendirmektedir (3-5). Çocuğun gelişimini etkileyen faktörlerden biri aile iken beslenme, geçirilen kaza ve

hastalıklar, akran grupları, okul ve toplumdaki diğer kurumlar, toplumun değerleri gibi daha pek çok faktör çocuğun gelişimine yardım eden ya da onu sınırlandıran faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (3). Bunların yanı sıra teknolojik gelişmelerin de çocuk gelişimi üzerinde giderek artan düzeyde etkileri olduğunu görmekteyiz. Teknolojinin hayatımıza pek çok olumlu etkileri söz konusu iken yanlış kullanımının ise zararlı olabileceği bilinmektedir. Çocuklar ile teknoloji arasındaki ilişki üzerine çalışan uzman Warren Buckleitner, “Teknoloji gübre gibi. Doğru zamanda azıcık kullanırsanız bitki serpilir. Çok fazla ya da yanlış türde kullanırsanız bitkiyi kurutursunuz” ifadesi ile bu durumu vurgulamaktadır (6).

Hayatımızın bir parçası olan teknoloji ve iletişim araçları neredeyse tüm yaş grupları tarafından kullanılır hale gelmiştir. Özellikle internet günümüzde son derece yaygınlaşmış, ulaşılması kolay ve ucuz bir hale gelmiştir. Türkiye’de hanelerde internete erişim oranı 2013 yılında %49.1 iken bu oran 2022 yılında %94.1 olmuştur. İnternet kullanan birey oranı ise %85 olarak belirlenmiştir (7,8). Zboralski ve ark. çocukların %30’unun 7 yaş öncesi bilgisayar kullanmaya başladığını ve %60’ının her gün internete girdiğini belirtmişlerdir (9). Kullanımı bu kadar yaygın olan internetin olumsuz bir yanı ise bireylerde bağımlılık oluşturabilme durumudur. 12-29 yaş arasındaki bireylerin ele alındığı 33 araştırmanın incelendiği bir çalışmada, internet bağımlılığı sıklığının %2.4-60 arasında değiştiği bildirilmiştir (9) ve bu oranın azımsanmayacak bir boyutta olduğu görülmektedir.

Ancak internetin bilinçsizce kullanımı hem çocuğu hem de aileyi olumsuz etkileyebilmektedir. Günümüzde insanların yoğun iş tempoları ve iş dışı bazı aktiviteleri aile içi ortak zamanları kısıtlamakta, bireyler yalnızca akşam bir araya gelebilmektedir. Ancak akşamları da aynı ortamda bulunan fakat iletişim kurmadan yaşayan aile kitleleri ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi olarak ise kitle iletişim araçlarını ve internet bağımlılığı gösterebilmekteyiz (10).

Aşırı internet kullanımı çocukların büyüme gelişmesini birçok yönden olumsuz etkilemektedir. Çocukların akran ilişkilerini olumsuz etkileyip depresyon ve yalnızlık sorunlarına neden olabilmekte, obezite, odaklama zorluğu ve kas ağrısı gibi sorunlara yol açarken diğer yandan okul başarısını etkilemekte ve aile aktivitelerine katılım oranını azaltmaktadır. Yine ekrana fazla maruz kalan çocuklarda dil ve konuşma bozukluğu, dikkat eksikliği, kaygı ve korkular, pasifleşme, sorumluluk alma becerilerinde yoksunluk, öz bakım becerilerini karşılayamama gibi pek çok problem oluşabilmektedir (11-13).

Çocukların bilinçsiz ve denetimsiz internet kullanımı pek çok riski beraberinde getirmektedir. Teknoloji okuryazarlığı yeterli olmayan ve ebeveyn denetimi yetersiz olan çocuklarda sosyal medya uygulamalarının kullanımı da risk oluşturmakta, kişisel bilgilerin güvenliğini tehdit edebilmektedir (14). Ayrıca şiddet, pornografi ve kötü alışkanlıkları teşvik edici tarzda uygun olmayan içerikler çocuğu olumsuz şekilde etkileyebilmektedir (15). Çocukların çevrimiçi etkinliklerinde karşılaşılabileceği riskleri önlemede ve azaltmada ebeveyn denetimi oldukça önemlidir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarda bilinçsiz internet

kullanımının riskleri ve güvenli internet kullanımı konularında yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir (14).

Diğer yandan aile içi ilişkiler de internet kullanımı üzerinde etkilidir. Çünkü ebeveyn-çocuk iletişimi yaşamın ilk yıllarında çocuğun fiziksel olarak büyümesi, zihinsel gelişimi, ahlaki açıdan doğru ve yanlışları öğrenmesi bakımından oldukça önemlidir (10). Aile içi iletişimin sağlıklı olması çocuğun ihtiyaç duyduğu destek ve sevgiyi karşılayarak uzun süre internet/sosyal medya kullanmasının önüne geçebilecektir.

Bu araştırma; çocuk - ebeveyn ilişkisinin 3-6 yaş arası çocukların internet kullanımı ile ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

2. GEREÇ-YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı kesitsel tipte araştırmadır.

Evren-Örnekleme

Araştırmanın evrenini Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkezde bulunan anaokullarına kayıtlı 3-6 yaş arası öğrencilerin ebeveynleri oluşturmuştur. G*Power 3.1.9.4. istatistik programında korelasyon analizi için örneklem hesabı yapılmıştır. Yapılan hesaplamada iki değişken, 0.05 anlamlılık düzeyi, % 95 güç ve orta etki (0.30) baz alınarak örneklem sayısı 134 olarak belirlenmiştir (16,17). Çalışma 300 katılımcı ile tamamlanmıştır.

Dahil edilme kriterleri;

- Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir okul öncesi eğitim kurumuna kayıtlı çocuğunun olması
- Ebeveynlerin her ikisinin de hayatta olması
- Çocuğun ailesi ile birlikte yaşaması
- Ebeveynlerin çalışmaya katılmaya gönüllü olması

Dışlanma kriterleri:

- İletişim engeli bulunan ebeveynler
- Çocuğunda özel eğitim gereksinimi olan ebeveynler

Veri Toplama Araçları

Veriler sosyo-demografik ve internet kullanımına ilişkin bilgileri (cinsiyet, yaş, eğitim ve çalışma durumları gibi demografik özelliklerin, çocukların internet için kullandıkları araç, internet ile geçirilen süre vb.) sorgulayan Bilgi Formu ve Çocuk – Ana Baba İlişki Ölçeği ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır.

Bilgi Formu: Ebeveynlerin ve çocuğun bilgilerini sorgulayan formda; cinsiyet, yaş, eğitim ve çalışma durumları gibi demografik özellikler ve çocukların internet için kullandıkları araç, internet ile geçirilen süre ile ilgili 15 soru bulunmaktadır.

Çocuk-Ana-Baba İlişki Ölçeği (ÇAIÖ): Robert C.Pianta (1992) tarafından geliştirilmiş ve Akgün ve Yeşilyaprak (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlanan ölçek 24 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin toplam puanın yüksek olması ebeveyn çocuk arasındaki olumsuz ilişkiyi ifade ederken, alınan puanın düşük olması ise ebeveynle çocuk arasındaki olumlu ilişkiyi göstermektedir. Toplam puan en yüksek 120 ve en düşük 24 arasındadır. Ölçeğin geneli için iç tutarlılık katsayısı 0.70'dir (18).

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 01.01.2022-30.04.2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplamaya başlamadan önce, veri toplama formlarının anlaşılabilirliğini değerlendirmek amacıyla 2 katılımcı ile ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonrası formlardaki yanlış ifadeler veya

anlaşılmayan sorular düzeltilerek veri formlarına son şekli verilmiştir. Veriler yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak araştırmacılar tarafından toplanmıştır ve her bir görüşme 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Veriler IBM SPSS V23 ile analiz edilmiştir. Normal dağılıma uygunluk Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. İkili gruplara göre normal dağılmayan verilerin karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi, üç ve üzeri gruplara göre normal dağılmayan verilerin karşılaştırılmasında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır ve çoklu karşılaştırmalar Dunn testi ile incelenmiştir. Normal dağılmayan veriler arasındaki ilişkinin incelenmesinde Spearman's rho korelasyon katsayısı, çoklu yanıtlara göre ortalamaların ikili karşılaştırılmasında Bonferroni düzeltmesi kullanılmıştır. Önem düzeyi $p < 0.05$ olarak alındı.

Araştırmanın Etik Boyutu

TÜBİTAK 2209-A projeleri kapsamında yürütülen (1919B012101686) bu araştırma için Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan etik kurul onayı (12.11.2021-27/13) ve Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden kurum izni (E-55005497-20-39190000) alınmıştır. Çalışmaya katılan tüm bireylere uygulamadan önce çalışma hakkında bilgi verilmiş ve gönüllü olur formu ile onayları alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi sonucunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Katılımcıların %67'sinde araştırmaya katılan ebeveynin kadın olduğu ve ebeveynlerin %61.7'sinin 30-39 yaş arasında, %52.3'ünün üniversite ve üzeri

mezunu olduğu ve %62.3'ünün gelir getiren işte çalıştığı belirlenmiştir. Çocukların %36.7'sinin 5 yaşında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Ebeveyn ve çocuklara ait tanımlayıcı özelliklerin dağılımı (n=300)

	n	%
Ebeveyn cinsiyeti		
Kadın	201	67.0
Erkek	99	33.0
Ebeveyn yaşı		
20-29	49	16.3
30-39	185	61.7
40-üzeri	66	22.0
Ebeveyn eğitim durumu		
Okuryazar	3	1.0
İlköğretim	47	15.7
Ortaöğretim	93	31.0
Üniversite ve üzeri	157	52.3
Gelir getiren işte çalışma durumu		
Evet	187	62.3
Hayır	113	37.7
Çocuk sayısı		
1	69	23.0
2	159	53.0
3	52	17.3
4 ve üzeri	20	6.7
Çocuğun yaşı		
3	19	6.3
4	65	21.7
5	110	36.7
6	106	35.3
Gelir durumu		
Gelir giderden az	55	18.3
Gelir gidere eşit	174	58.0
Gelir giderden fazla	71	23.7

Çocukların %53.7'sinin internete akıllı telefon ile bağlandığı, %78.3 'ünde internete bağlanırken internet güvenlik uygulaması kullanılmadığı, %14.3'ünün aile ile zaman geçirmek yerine çoğunlukla internette zaman geçirmeyi tercih ettiği tespit edilmiştir. Ailelerin çocuklarına izin verdiği uygulamalar incelendiğinde en fazla sırasıyla sosyal medyaya erişim (%77.2), arama motorunu

kullanması (%51.4) ve dizi ve film izlemelerine izin verdikleri saptanmıştır (%47.6). Aile çocuğa internet kullanım izni vermediğinde çocukların en fazla öfkelenmek (%73.5), ağlamak (%62.4) ve bağırarak (%38.8) şeklinde tepkiler verdiği saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Çocukların internet kullanımına ilişkin özelliklerinin dağılımı (n=300)

	n	%
İnternete ne ile bağlanır		
Akıllı telefon	161	53.7
Tablet	60	20.0
Bilgisayar	9	3.0
Telefon-tablet-bilgisayar	39	13.0
Hepsi	31	10.3
İnternet güvenlik uygulaması kullanma durumu		
Evet	65	21.7
Hayır	235	78.3
Aileyle zaman geçirmeyip interneti seçme durumu		
Hiçbir zaman	51	17.0
Ara sıra	202	67.3
Çoğunlukla	43	14.3
Her zaman	4	1.3
Hobi veya etkinlik yerine interneti tercih etme durumu		
Hiçbir zaman	137	45.7
Ara sıra	132	44.0
Çoğunlukla	23	7.7
Her zaman	8	2.7
Ailenin izin verdiği uygulamalar*		
Oyun oynaması	97	33
Çizgi film seyretmesi	49	16.7
Müzik dinlemesi	54	18.4
Youtube izlemesi	127	43.2
Arama motoruna girmesi	151	51.4
Sosyal medyaya erişim	227	77.2
Dizi ve film izlemesi	140	47.6
Fotoğraf çekmesi	52	17.7
Öfkelenir	180	73.5
Ağlar	153	62.4
Bağırır	95	38.8
Küser	77	31.4
Eşyaları dağıtır	51	20.8
Başka yöntemler arar	71	29
Çocuğun internet kullanmaya başlama yaşı X±ss, Min-Max	3.5 ± 1.2	2-6
İnternet kullanım süresi (saat) X±ss, Min-Max	1.6 ± 0.9	1-6

*Çoklu yanıt

Ebeveynlerin cinsiyet, yaş ve eğitim durumu değişkenleri ile Çocuk Ana Baba İlişki Ölçeğinin çatışma ve olumlu ilişki alt boyutları ve toplam puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Ebeveynlerin gelir getiren işte çalışma durumuna göre çatışma alt boyutu puan ortancaları ve ölçek toplam puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Gelir getiren işte çalışanların puan ortancalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Çocuklar için internet güvenlik uygulaması kullanma durumuna göre çatışma alt boyutu ve toplam puan ortancaları arasında istatistiksel olarak bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). İnternet güvenlik uygulaması kullanma durumuna göre olumlu ilişki alt boyutu puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre internet güvenlik uygulaması kullanılmayan ailelerde olumlu ilişki alt boyut puan ortancası daha yüksektir (Tablo 4).

Tablo 4’de çocukların hobi veya etkinlik yapmak yerine interneti tercih etme sıklığı ile ölçek alt boyut ve toplam puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Buna göre hiçbir zaman interneti tercih etmeyen çocukların çatışma alt boyut puan ortalamalarının diğerlerine göre düşük olduğu ($p<<0.001$), yine hiçbir zaman ve ara sıra cevabını verenlerin olumlu ilişki alt boyutu puan ortalamalarının diğerlerinden düşük olduğu saptanmıştır ($p<0.001$). Hobi veya etkinlik yapmak yerine interneti tercih etme durumuna göre toplam puan ortancaları arasında istatistiksel olarak bir fark olduğu, devamlı interneti tercih edenlerin ortancasının

diğerinden yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.001$).

İzin verilen uygulamalara göre çatışma ve olumlu ilişki alt boyutları ve toplam puan ortalamaları arasında bir fark bulunmuştur ($p<0.050$). Oyun oynamasına izin verilen çocukların çatışma ve olumlu ilişki alt boyutları ve toplam puan ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Çocuğun internet kullanmaya başlama yaşı ile çatışma alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r=-0.153$; $p=0.008$). Çocuğun internet kullanmaya başlama yaşı ile diğer puanlar arasında bir ilişki yoktur ($p>0.050$). İnternet kullanım süresi ile çatışma alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r=0.224$; $p<0.001$). İnternet kullanım süresi ile toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r=0.196$; $p=0.001$) (Tablo 5).

Tablo 3. Ebeveynlerin bazı özelliklerine göre Çocuk Ana Baba İlişki Ölçeği toplam ve alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	Çatışma alt boyutu		Olumlu ilişki alt boyutu		Toplam puan	
	Ort. ± s. sapma	Ort. (min. - maks.)	Ort. ± s. sapma	Ort. (min. - maks.)	Ort. ± s. sapma	Ort. (min. - maks.)
Ebeveyn cinsiyeti						
Kadın	31.4 ± 7.0	30.0 (22.0 - 60.0)	24.0 ± 3.7	23.0 (20.0 - 37.0)	55.3 ± 9.0	53.0 (42.0 - 95.0)
Erkek	32.3 ± 6.9	32.0 (22.0 - 52.0)	24.5 ± 4.0	23.0 (20.0 - 40.0)	56.8 ± 8.9	55.0 (42.0 - 82.0)
	Test ist.	9019.000	9171.500	8829.500		
	p**	0.187	0.268	0.113		
Ebeveyn yaşı						
20-29	31.0 ± 7.4	28.0 (22.0 - 60.0)	23.9 ± 4.0	22.0 (20.0 - 37.0)	54.9 ± 10.0	52.0 (42.0 - 95.0)
30-39	31.7 ± 6.9	30.0 (22.0 - 60.0)	24.0 ± 3.7	23.0 (20.0 - 40.0)	55.7 ± 8.6	54.0 (42.0 - 80.0)
40-üzeri	32.0 ± 6.9	32.0 (22.0 - 52.0)	24.8 ± 3.9	24.0 (20.0 - 36.0)	56.7 ± 9.3	54.0 (44.0 - 82.0)
	Test ist.	1.218	2.832	2.129		
	p***	0.544	0.243	0.345		
Ebeveyn eğitim durumu						
İlköğretim ve aşağısı	32.3 ± 7.4	31.0 (22.0 - 60.0)	24.8 ± 3.8	24.0 (20.0 - 37.0)	57.2 ± 8.8	55.0 (45.0 - 80.0)
Ortaöğretim	31.1 ± 7.7	29.0 (22.0 - 60.0)	24.2 ± 3.9	23.0 (20.0 - 36.0)	55.2 ± 10.0	53.0 (42.0 - 95.0)
Üniversite ve üzeri	31.8 ± 6.4	31.0 (22.0 - 48.0)	23.9 ± 3.8	23.0 (20.0 - 40.0)	55.7 ± 8.5	53.0 (42.0 - 76.0)
	Test ist.	2.865	3.470	2.791		
	p***	0.239	0.176	0.248		
Gelir getiren işte çalışma						
Evet	32.4 ± 6.7	32.0 (22.0 - 60.0)	24.1 ± 3.8	23.0 (20.0 - 40.0)	56.5 ± 8.7	54.0 (42.0 - 82.0)
Hayır	30.5 ± 7.3	29.0 (22.0 - 60.0)	24.2 ± 3.8	23.0 (20.0 - 37.0)	54.6 ± 9.4	52.0 (42.0 - 95.0)
	Test ist.	8424.000	10372.500	9037.000		
	p**	0.003	0.790	0.036		

Mann-Whitney U testi, *Kruskal Wallis testi, ****Bonferroni düzeltmesi

Tablo 4. Çocukların internet kullanım özelliklerine göre ölçek toplam ve alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	Çatışma alt boyutu		Olumlu ilişki alt boyutu		Toplam puan	
	Ort. ± s. sapma	Ort. (min. - maks.)	Ort. ± s. sapma	Ort. (min. - maks.)	Ort. ± s. sapma	Ort. (min. - maks.)
İnternet güvenlik uygulaması kullanma						
Evet	31.3 ± 6.0	30.0 (22.0 - 45.0)	23.1 ± 2.9	22.0 (20.0 - 31.0)	54.4 ± 7.8	52.0 (43.0 - 76.0)
Hayır	31.7 ± 7.2	31.0 (22.0 - 60.0)	24.5 ± 4.0	23.0 (20.0 - 40.0)	56.2 ± 9.3	54.0 (42.0 - 95.0)
Test ist.		7618.500		6134.000		6781.000
p**		0.975		0.015		0.166
Hobi etkinlik yerine interneti tercih etmesi						
Hiçbir zaman	29.9 ± 6.6	28.0 (22.0 - 60.0) ^c	23.5 ± 3.6	22.0 (20.0 - 40.0) ^b	53.3 ± 8.0	52.0 (42.0 - 80.0) ^c
Ara sıra	32.3 ± 6.8	31.0 (22.0 - 52.0) ^b	24.1 ± 3.5	23.0 (20.0 - 37.0) ^b	56.4 ± 8.5	54.0 (42.0 - 82.0) ^b
Çoğunlukla	37.3 ± 7.1	36.0 (26.0 - 60.0) ^a	27.2 ± 4.6	26.0 (20.0 - 36.0) ^a	64.6 ± 10.7	63.0 (49.0 - 95.0) ^a
Devamlı	35.9 ± 4.3	37.5 (29.0 - 41.0) ^{ab}	28.4 ± 4.0	29.5 (21.0 - 33.0) ^a	64.3 ± 8.1	67.5 (50.0 - 73.0) ^{ab}
Test ist.		31.653		25.380		35.533
p***		<0.001		<0.001		<0.001
İzin verilen uygulamalar*						
Oyun oynaması	33.1 ± 7.5 ^a	32.0 (22.0 - 60.0)	25.3 ± 4.3 ^a	24.0 (20.0 - 40.0)	58.3 ± 9.6 ^a	55.0 (42.0 - 81.0)
Çizgi film seyretmesi	31.7 ± 6.9 ^{ab}	31.0 (22.0 - 48.0)	24.8 ± 4.2 ^{abc}	24.0 (20.0 - 40.0)	56.5 ± 8.3 ^{abd}	55.0 (42.0 - 74.0)
Müzik dinlemesi	32.1 ± 6.4 ^{ab}	31.0 (22.0 - 45.0)	25.1 ± 4.4 ^{ab}	23.0 (20.0 - 40.0)	57.2 ± 8.8 ^{ab}	54.0 (42.0 - 76.0)
Youtube izlemesi	32.1 ± 7.4 ^{ab}	31.0 (22.0 - 60.0)	24.3 ± 3.8 ^{abc}	23.0 (20.0 - 40.0)	56.4 ± 9.1 ^{abc}	54.0 (42.0 - 95.0)
Arama motoruna girmesi	31.0 ± 6.6 ^{ab}	30.0 (22.0 - 60.0)	23.7 ± 3.6 ^{bc}	22.0 (20.0 - 40.0)	54.7 ± 8.3 ^{bd}	52.0 (42.0 - 95.0)
Sosyal medyaya erişim	31.4 ± 6.9 ^{ab}	30.0 (22.0 - 60.0)	24.0 ± 3.8 ^{abc}	23.0 (20.0 - 40.0)	55.4 ± 8.9 ^{bcc}	53.0 (42.0 - 95.0)
Dizi ve film izlemesi	30.3 ± 6.6 ^b	29.0 (22.0 - 60.0)	23.4 ± 3.3 ^c	23.0 (20.0 - 40.0)	53.7 ± 8.0 ^d	52.0 (42.0 - 80.0)
Fotoğraf çekmesi	29.5 ± 5.5 ^{bc}	28.0 (22.0 - 45.0)	23.4 ± 2.8 ^{bcd}	23.0 (20.0 - 34.0)	52.9 ± 6.0 ^{dc}	52.0 (42.0 - 70.0)
p****		<0.050		<0.050		<0.050

*Çoklu yanıt, **Mann-Whitney U testi, ***Kruskal Wallis testi, ****Bonferroni düzeltmesi, a-e: Aynı harfe sahip gruplar arasında bir fark yoktur.

Tablo 5. Çocuğun internet kullanmaya başlama yaşı ve internet kullanım süresi ile ölçek toplam ve alt boyut puanları arasındaki ilişki

	Çocuğun internet kullanmaya başlama yaşı		İnternet kullanım süresi	
	r	p	r	p
Çatışma alt boyutu	-0.153	0.008	0.224	<0.001
Olumlu ilişki alt boyutu	0.028	0.627	0.100	0.085
Toplam puan	-0.071	0.219	0.196	0.001

r: Spearman's rho korelasyon katsayısı

TARTIŞMA

Çocukların ebeveynlerinin rollerini ve bakış açılarını anlamaları, ebeveynlerine karşı hissettiği duygu ve duyduğu saygı çocuğun yaşamında oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Ebeveyn çocuk ilişkisi erken çocukluk dönemindeki çocukların duygu gelişimi, kendini kontrol, akademik performans, dil ve sosyal gelişim gibi davranışsal yapılarını etkilemektedir (5). Aile içi ilişkiler bu denli önemli iken teknolojik araçların ve internetin hayatımıza girmesi hem aile içi iletişimi hem de çocuğun gelişimini etkileyen bir faktör haline gelmiştir. Anne, baba ve çocuk ilişkisi ile 3-6 yaş çocukların internet kullanımı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmadan elde edilen bulguların literatür doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır.

Çalışmamızda ebeveynin yaşı, cinsiyeti ve eğitim durumunun ana baba çocuk ilişkisini etkilemediği görülmüştür. Eğitim düzeyine ilişkin bulgumuzun aksine, Dereli (2017)'nin çalışmasında, ilköğretim mezunu olan annelerde ebeveyn çocuk çatışmasının daha fazla görüldüğü saptanmıştır (5). Saygı ve Uyanık-Balat (2013)'in çalışmasında da ilköğretim mezunu annelerin diğer öğrenim seviyesindeki annelere göre daha çok çatışmalı ilişki yaşadıkları tespit edilmiştir

(19). Çalışma sonuçlarının bulgularımızdan farklılık göstermesinin, çalışmamızda anne baba olarak ayrı değil ebeveyn olarak tek bir veri toplanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çocukların %53.7'si internete akıllı telefon ile bağlanmaktadır. Kızıltaş ve Ertör (2018), okul öncesi eğitim alan çocukların akıllı telefon kullanımını araştırdıkları çalışmada, ebeveynlerin %82'si çocuğunun akıllı telefon kullanmasına izin verdiğini belirtmişlerdir (20). Yalçın ve Erden (2018)'in çalışmasında 4-6 yaş aralığındaki çocukların %43.7'sinin tablet, %33.6'sının akıllı telefon kullandığı belirlenmiştir. Bulgularımız literatür ile benzerdir (21).

Araştırma bulgularımıza göre aileler çocuklarının sosyal medyaya bağlanmasına (%77.2), dizi ya da film izlemesine (%47.6) ve oyun oynamasına (%33) izin vermektedirler. Benzer bir çalışmada ebeveynlere çocuğun hangi uygulamaları kullanmasına izin verdikleri sorgulanmış ve %72'sinin oyun oynamaya ve %54'ünün çizgi film veya video izlemesine izin verdiği saptanmıştır (20). İzin verilen uygulamalar literatür ile benzerlik gösterirken, ana baba çocuk ilişkisi ile çocuğun kullanmasına izin verilen uygulamalar arasındaki ilişki

incelendiğinde, oyun oynamasına izin verilen çocuklarda daha fazla çatışma ve olumsuz ilişkinin söz konusu olduğu görülmüştür. Teknolojik aletlerin çeşidinin artması ve yaygın kullanımı ile oyuna erişim kolaylaşmıştır ancak bu gelişme oyun bağımlılığı riskini de beraberinde getirmiştir. Oyun bağımlılığı pek çok belirtisi olan bir durumdur. Oyun bağımlısı olan bireylerde, oyun oynamasına süre kısıtlaması getirilirse kısıtlamalara karşı gelmesi, oyun dışındaki faaliyetlere olan ilgisini kaybetmesi, çevresinden, ailesinden ve arkadaşlarından uzaklaşması ve çatışma gibi belirtiler görülmektedir (22). Yiğit ve Günüş (2020) çalışmasında, çocukları dijital oyun bağımlısı olduğu düşünülen ailelerde, ebeveyn-çocuk çatışması yaşandığı belirlenmiştir (23). Bir çalışmada internet bağımlısı çocukların internette geçirdikleri süreden dolayı sürekli aileleriyle tartışma yaşadıkları ifade edilmektedir (24). İnternette oyun oynayan her çocukta bağımlılık gelişme durumu söz konusu olmasa da, risk olma ihtimali ihmale getirilmeyecek kadar önemli bir husustur. Önemli olan ebeveynlerin çocuğun oyun oynadığı süreci sağlıklı yönetebilmesidir (25).

Ebeveynlerin %78.3'ü çocukları için internet güvenlik uygulaması kullanmamaktadır. Zehir ve arkadaşları (2019)'nın okul öncesi dönemde çocukların teknolojik araç kullanımını inceledikleri çalışmada ebeveynlerin %29'unun güvenli internet uygulaması kullandıkları saptanmıştır (26). Demirel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2012) ebeveynlerin %81.4'ünün güvenli internet hizmetini desteklediği ancak ebeveynlerin sadece %36.9'unun internet filtresi kullanmakta olup %12.9'unun "Çocuk Profili" kullandığı saptanmıştır (27). Oysa

kontROLSÜZ bir şekilde internette gezinen bir çocuğun karşısına şiddet, pornografi ve kötü alışkanlıkları teşvik edici nitelikte içerikler çıkabilir ve bu içerikler özellikle küçük yaşta çocuklar için ciddi problemlere yol açabilmektedirler (15). Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) (2019) ailelere, çocukları internetteki tehlikelerden korumak için bilgisayarlarında güncel antivirüs, filtre ve güvenlik duvarı programları uygulamaları kullanmalarını tavsiye etmektedir (28).

Aileler çocuğun internet veya akıllı telefon kullanmasına izin vermediği durumlarda çocuklarda öfke, ağlama ve bağırma gibi tepkiler ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerde saldırganlığa neden olduğu, şiddet eğiliminin oluşmasında oynanan oyunun türünün, oyun oynama sıklığı ve süresinin etkili olduğunu belirtilmektedir (29). Özellikle bağımlı kişilerin oyun oynamaları engellenirse ya da sınırlama getirilirse saldırgan ve öfkeli davranışlar sergilediği bildirilmektedir (30,31). Araştırmaya dahil edilen çocuklarda internet veya akıllı telefon kullanımına izin verilmediğinde öfke, bağırma gibi saldırgan davranışlar görülmesi, çocukların oyun bağımlılığı açısından risk altında olduklarını düşündürebilir.

Çocukların %14'ü ailesiyle zaman geçirmek yerine, %8'i ise hobi veya etkinlik yapmak yerine internette zaman geçirmeyi tercih etmektedir. Kızıltaş ve Ertör (2018)'ün çalışmasında bulgularımıza benzer şekilde çocukların %5'i dışarda oynamak yerine her zaman akıllı telefonda zaman geçirmeyi tercih ettikleri saptanmıştır (20). Buradan çocuklarda internet kullanımının aile içi etkileşimi etkilediği ve çocukların sosyal etkileşimlerini azalttığı sonucu

çıkarılabilir. Okul öncesi çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumlarının incelendiği nitel bir araştırmada, akıllı cihazların çocuk ebeveyn arasında iletişim kopukluğu, çocukta konuşma bozukluğu ve yalnızlaşma gibi olumsuz tutum ve davranışların ortaya çıktığı belirlenmiştir (21). Konuyla ilgili alanyazında yer alan çalışmalar internetin çocuklar ile aile bireyleri arasındaki iletişimi zayıflattığı şeklindedir ve araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir (15,29,32).

Günümüzde internet kullanımının yaygınlaşması internete girme yaşının okul öncesi dönemlere kadar düşmesine neden olmuştur (29). Çocukların internetten zarar görme durumları ile yaşları arasında ilişki bulunmaktadır. 5-8 yaş arasındaki çocuklar en çok zarar gören gruptur ve çocuğun kimliğinin geliştiği, cinsel kimlik arayışını bitirdiği dönemdir. Çocuğun zararlı internet kullanımı sonucu bu özelliklerin gelişiminde sorunlar olacaktır (33). Çalışmamızda çocukların internet kullanmaya başlama yaşı düştükçe ve günlük internet kullanma süresi arttıkça ebeveyn çocuk arasında daha fazla çatışma yaşandığı belirlenmiştir. APA (2019), okul öncesi dönemdeki çocuklar için ekran kullanımını günde bir saat yüksek kaliteli programlarla sınırlandırmayı önermektedir (32). İnternet kullanım süresi arttıkça çocuk ve gençlerde yalnızlık, sosyal yalıtım, saldırganlık gibi duygusal ve davranışsal sorunların daha fazla görüldüğü, genel sağlık düzeylerinin düştüğü ve depresif belirtiler görülme oranının artırdığı belirtilmektedir (29).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucuna göre; ebeveynlerin çoğunluğu çocuklar için güvenli internet uygulaması kullanmıyor. Çocukların internet kullanmaya başlama

yaşı düştükçe ve çocuğun internette geçirdiği süre arttıkça daha fazla ebeveyn çocuk çatışması ve olumsuz ebeveyn çocuk ilişkisi yaşanmaktadır. Çocukların internet kullanımına kısıtlama veya engel konulduğunda ise çocuklarda öfke, bağırma gibi saldırgan davranışlar görülmektedir. Bu sonuca göre, ebeveynlere güvenli internet kullanımı ve çocuklarda internet bağımlılığı konularında farkındalık eğitimleri düzenlenmesi ve çocuklarda güvenli internet kullanımını destekleyecek deneysel araştırmaların yapılması önerilebilir.

Araştırmanın kısıtlıkları

Araştırmanın sonuçları araştırmanın yapıldığı örneklem için geçerli olup, ülke kapsamına genellenemez.

Çıkar çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederiz.

Finansal Destek

Bu çalışma 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı tarafından desteklenmiştir.

Yazar Katkıları

Çalışmanın tasarımı: FTG, GD, LA, ÖG; verilerin toplanması: GD, LA, ÖG; Literatür taraması ve yazım; FTG, GD, LA, ÖG.

KAYNAKÇA

- 1.Karadoğan UC. “Çocuk ve Çocukluk” kavramının tarihsel süreçte değerlendirilmesi. Çocuk ve Medeniyet, 2019;4(7):195-226.
- 2.Gökçeli KF. Erken çocukluğun tanımı, kapsamı ve önemi. Erken Çocukluk Eğitimine Giriş. Ed. Aslı Yıldırım. 1. Baskı., Pegem Akademi, Ankara,2019, ss:2

3. Baran G. Çocuk Gelişimine Giriş. Çocuk Gelişimi. Ed: Neriman Aral, Gülen Baran. Çocuk gelişimi. İstanbul, Ya-Pa Yayın, 2011:25-29.
4. Çalışkan N, Aslander M. Aile İçi İletişim ve Siber Yaşam: Teorik Bir Çözümleme. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 2014;15(2):263-277.
5. Dereli E, Dereli BM. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2017;14(1):227-258.
6. Goodwin K. Dijital Dünyada Çocuk büyütmek: Teknolojiyi Doğru Kullanmanın Yolları. Çev. Tülin Er. Aganta Kitap, 2018
7. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2013. Erişim adresi:
[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2013-13569#:~:text=%C4%B0nternete%20eri%C5%9Fim%20imk%C3%A2n%C4%B1%20olan%20hane,ay%C4%B1nda%20%47%2C2%20idi.](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2013-13569#:~:text=%C4%B0nternete%20eri%C5%9Fim%20imk%C3%A2n%C4%B1%20olan%20hane,ay%C4%B1nda%20%47%2C2%20idi.)
8. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022. Erişim adresi:
[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Hanehalk%C4%B1%20bili%C5%9Fim%20teknolojileri%20kullan%C4%B1m%20ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1,%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti.](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Hanehalk%C4%B1%20bili%C5%9Fim%20teknolojileri%20kullan%C4%B1m%20ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1,%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti.)
9. Gözen D, Kurt AS, Canbulat N. Çağımızın Sağlık Sorunu: Çocuklarda İnternet Bağımlılığı. Bağımlılık Dergisi, 2014;15(1):34-39.
10. Güleç V. Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. Yeni Medya Elektronik Dergisi, 2018;2(2):105-120.
11. Mustafaoğlu R, Zirek E, Yasacı Z, Özdiçler AR. Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 2018;5(2):1-21.
12. Özsoy D, Atılğan SS. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 0-8 yaş grubu çocukların internet kullanımı ve bu kapsamda ebeveyn arabuluculuğu: Nitel bir araştırma. Selçuk İletişim, 2018;11(2):96-125.
13. Ekşi F, Ümmet D. Bir Kişilerarası İletişim Problemi Olarak İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık: Psikolojik Danışma Açısından Değerlendirilmesi. Değerler Eğitimi Dergisi, 2013;11(25):91-115.
14. Karakuş T, Çağıltay K, Kaşıkçı D, Kurşun E, Ogan C. Türkiye ve Avrupa'daki çocukların internet alışkanlıkları ve güvenli internet kullanımı. Eğitim ve Bilim, 2014;39(171):230-243.
15. Ergüney, M. İnternetin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar Üzerindeki Etkileri Hakkında Bir Araştırma. Ulakbilge, 2017;5(17):1917-1938.
16. Faul F, Erdfelder E, Buchner A, Lang AG. Statistical power analyses using G*Power 3.1: tests for correlation and regression analyses.

- Behavior research methods, 2009;41(4):1149–1160.
17. Keskin, B. (2020). İstatistiksel Güç Bir Araştırmanın Sonuçlarına Etki Eder Mi? Örneklem Büyüklüğüne Nasıl Karar Verilmeli?. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,18(Sp. Issue), 157-174.
18. Akgün E, Yeşilyaprak B. Çocuk Anababa İlişki Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010;13(24):44-53.
19. Saygı D, Uyanık Balat G. Anasınıfına Devam Eden Çocuğu Olan Annelerin Çocukları İle İlişkilerinin İncelenmesi. International Journal of Human Science, 2013;10(1):844-862.
20. Kızıldaş E, Ertör E. Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Akıllı Telefon Kullanımı İle İlgili Aile Görüşlerinin İncelenmesi. Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2018;4(2):1-18.
21. Yalçın V, Erden Ş. Okul öncesi çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumları üzerine ebeveyn algılarının incelenmesi. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2018;20(2):461-480.
22. Keskin AD, Aral N. Oyun Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme. Bağımlılık Dergisi, 2021;22(3):327-339.
23. Yiğit E, Günüş S. Çocukların dijital oyun bağımlılığına göre aile profillerinin belirlenmesi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2020;17(1):144-174.
24. Gür K, Yurt S, Bulduk S, Atagöz S. İnternet addiction and physical and psychosocial behavior problems among rural secondary school students. Nursing & Health Sciences, 2015;17(3):331–338.
25. Şahin D, Kahraman ÖG. Okul Dönemi Çocuklarının Bilgisayar Oyun Bağımlılığı İle Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Milli Eğitim Dergisi, 2021;50(230):13-28.
26. Zehir H, Zehir K, Yalçın FA, Yalçın M. Okul öncesi dönemde çocukların teknolojik araç kullanımı ve ailelerin bu araçların kullanımını sınırlandırmada kullandığı stratejiler. Current Research in Education, 2019;5(2):88-103.
27. Demirel M, Yörük M, Özkan O. Çocuklar için güvenli internet: güvenli internet hizmeti ve ebeveyn görüşleri üzerine bir araştırma-safe internet for children: a study on safe internet service and parental views. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012;4(7):54-68.
28. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) İnternet Kullanımında Çocuk ve Aile İlişkisi. 2019. Erişim adresi: <https://internet.btk.gov.tr/internet-kullaniminda-cocuk-ve-aile-iliskisi>
29. Kelleci M. İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 2008;7(3):253-256.
30. Saltuk MC, Erciyes C. Okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımına ilişkin ebeveyn tutumlarına dair bir çalışma. Yeni Medya Elektronik Dergisi, 2020;4(2):106-120.

-
- 31.İrmak AY, Erdoğan S. Ergen ve genç erişkinlerde dijital oyun bağımlılığı: Güncel bir bakış. Türk Psikiyatri Dergisi, 2016;27(2):128-137.
- 32.Franzen A. Does the Internet make us lonely? European Sociological Review, 2000;16(4):427-438.
- 33.Eren HK. Çocuklarda internet bağımlılığı ve ruhsal sorunlar. Sağlıkla Hemşirelik Dergisi, 2016:40-41
- 34.Amerikan Pediatri Akademisinin (APA). Media use in childhood: Evidence-based recommendations for caregivers.2019. Erişim Tarihi: 13.09.2022 Erişim adresi: <https://www.apa.org/pi/families/resources/newsletter/2019/05/media-use-childhood>